

Inleiding

De discussies in de regiegroep hebben bij mij het gevoel opgeroepen dat we geen gedeeld beeld hebben over de StUF-standaard en haar vernieuwing. Dit stuk doet een poging in deze lacune te voorzien door mijn beeld neer te zetten. Dit stuk is nadrukkelijk bedoeld als een eerste aanzet om te komen tot een door de Regiegroep gedragen beeld van de toekomst van StUF.

Doelen StUF-standaard en vernieuwing

De StUF-standaard is oorspronkelijk ontwikkeld om gegevens uit te wisselen tussen systemen met een eigen database. Er zijn hiervoor twee patronen in StUF opgenomen: kennisgevingen en vraag/antwoord. Kennisgevingen kunnen onder andere gebruikt worden voor het synchroniseren van gegevens, maar zijn ook gebruikt voor het plaatsen en verwijderen van afnemerindicaties in distributiesystemen. Kennisgevingen worden breed gebruikt in gemeenten en ook bij de basis-registraties WOZ en BGT.

In het applicatielandschap is er sprake van centralisatie van gegevens in zogenaamde gegevensmagazijnen. Dit maakt het opvragen van gegevens belangrijker. Niet alleen de leveranciers van de traditionele back office systemen hebben met StUF te maken, maar ook allerlei andere partijen die het opvragen implementeren. Deze nieuwe partijen willen snel en gemakkelijk gegevens kunnen opvragen. De gemeente Den Haag heeft terecht aan de orde gesteld dat deze partijen om een aantal redenen niet zo goed uit te voet kunnen met de webservices gedefinieerd in de huidige sector-modellen.

Ook bij centralisatie van gegevens blijft er behoefte aan het synchroniseren van gegevens in verschillende databases c.q. het vanuit willekeurige systemen gecontroleerd kunnen bijwerken van gegevens in het gegevensmagazijn. Denk bijvoorbeeld aan het vanuit de basisregistraties voeden van een gegevensmagazijn, aan het voeden van de landelijke voorzieningen vanuit de decentrale applicaties die de basisregistratie onderhouden of aan het vanuit een klantcontactcentrum of de burger zelf onderhouden van de contactgegevens in het gegevensmagazijn. Synchronisatie van gegevens is ook nodig bij zaakgericht werken, waarbij meerdere partijen in een keten in verschillende systemen werken aan de afhandeling van een zaak. Het kennisgevingen- en synchronisatie-deel van StUF - dat zich bij een juiste implementatie van de standaard heeft bewezen inclusief materiële en formele historie - blijft dus nodig.

De wens event-gedreven en service-georiënteerd te werken leidt tot nieuwe behoeften. De StUF-standaard biedt met de vrije berichten nu onvoldoende mogelijkheden voor het ondersteunen hiervan. Bij de vernieuwing zal dit opgelost moeten worden.

Een belangrijk doel van de StUF-standaard is het bevorderen van hergebruik van berichtstructuren. Binnen het sectormodel WOZ worden bijvoorbeeld voor de basisgegevens de berichtstructuren uit bg0310 hergebruikt. Bij implementatie van het berichtenverkeer zonder codegeneratie (de praktijk bij de partijen die het meeste geïnvesteerd hebben in de implementatie van de StUF-standaard) ver-

laagt dit de kosten van het werken met StUF substantieel. Bij codegeneratie is hergebruik van berichtstructuren minder van belang.

Bij de vernieuwing moet ook de vraag beantwoord worden of de hierboven genoemde doelen allemaal gerealiseerd moeten worden in de vernieuwde StUF-standaard.

Problemen met StUF

De gemeente Den Haag heeft als belangrijkste probleem dat de implementatie van StUF te ingewikkeld en daardoor te duur is. Codegeneratie op basis van de gepubliceerde wsdl's is bijvoorbeeld heel lastig, doordat de schema's erg groot zijn en doordat StUF de door Microsoft niet correct geïmplementeerde nillable constructie gebruikt. Daarnaast vindt de gemeente Den Haag:

1. StUF onvoldoende inspeelt op nieuwe ontwikkelingen in het gebruik van webservices als REST en JSON.
2. De StUF services voldoen niet aan breed gedragen ontwerpprincipes voor webservices.
3. StUF definieert eigen oplossingen, terwijl er ook internationale standaarden zijn.

King ervaart zelf ook de complexiteit van StUF en het probleem dat de wsdl's in de huidige sector-modellen zo groot zijn dat geen enkele partij een wsdl in zijn geheel ondersteunt. Om dit probleem op te lossen heeft King de concepten halffabriek en eindproductstandaard geïntroduceerd. De huidige wsdl's voor bg0310 en zkn0310 zijn halffabrikaten en deze moeten vervangen worden door een groot aantal wsdl's in eigen namespaces die elk een klein specifiek stuk functionaliteit definiëren. Er wordt in deze wsdl's naar gestreefd om waar mogelijk zaken te expliciteren en af te dwingen in de schema's.

In de praktijk van het koppelen van systemen spelen ook nog:

1. Het niet correct implementeren van de specificaties van de StUF-standaard in systemen en zelfs het StUF-testplatform.
2. Het stellen van aanvullende eisen door individuele leveranciers buiten de specificaties van het sectormodel, waardoor leveranciers die een correcte implementatie hebben toch niet kunnen koppelen.

In mijn perceptie zijn de twee bovenstaande problemen de belangrijkste belemmering bij het succesvol koppelen van systemen in gemeenten. Deze problemen worden niet opgelost door eindproductstandaarden te introduceren en ook niet door testen op het StUF testplatform. Dit soort meldingen dient centraal bij King geregistreerd te worden. King als standaard beheerder onderzoekt de melding en schrijft zo nodig een oplossing voor. Leveranciers van systemen dienen bijvoorbeeld binnen een half jaar na het specificeren van de oplossing door King ervoor te zorgen dat hun software is aangepast en geïmplementeerd bij al hun klanten.

Migratie

In de wereld van webservices is de meest gehanteerde migratiestrategie om systemen die de nieuwe standaard ondersteunen te implementeren naast systemen met de oude standaard. Na verloop van tijd verdwijnen de systemen met de oude standaard.

Voor gemeenten betekent deze strategie dat ze naast elkaar een gegevensmagazijn basisgegevens en een gegevensmagazijn zaken voor de oude en de nieuwe standaard hebben draaien en naast elkaar distributiesystemen voor de oude en de nieuwe standaarden. Dit impliceert dubbele kosten qua licentie en voor het in lucht houden van deze systemen.

Een alternatieve migratiestrategie is om voor de gegevensmagazijnen en het distributiesysteem een uitzondering te maken op het naast elkaar draaien van twee systemen die de oude en de nieuwe standaard ondersteunen. De gegevensmagazijnen en het distributiesysteem worden qua database gemigreerd naar de nieuwe standaard en door middel van berichttransformatie ondersteunen ze toch ook de oude standaard. Er hoeven dan niet langdurig twee gegevensmagazijnen en distributiesystemen naast elkaar te draaien.

Omdat het RSGB 3.0 en RGBZ 2.0 geen schokkende structurele wijzigingen bevatten vergeleken met de voorgaande versies, lijkt dit haalbaar. Voor wat betreft de sectormodel converters voor aansluiting op een basisregistratie kan het wel zinnig zijn om twee versies naast elkaar te laten draaien, als de structurele wijzigingen tussen RSGB 2.0 en 3.0 te groot zijn. Ik denk hierbij in het bijzonder aan de BRK. Alvorens hierover een definitief besluit kan worden genomen, zal dit nog wel in meer detail uitgezocht moeten worden.

Het door één gegevensmagazijn en één distributiesysteem laten ondersteunen van beide standaarden impliceert wel dat er eindproductstandaarden in de nieuwe versie beschikbaar moeten zijn met berichten die getransformeerd kunnen worden naar alle in de oude versie van de standaard gebruikte berichten. In de praktijk komt dit er waarschijnlijk op neer dat de huidige kennisgevingen en vraag/antwoordberichten met ondersteuning van alle gegevens benodigd voor transformatie naar de oude versie nodig zijn. De boel kan wel verscherpt worden door bijvoorbeeld per soort bericht en per basisregistratie en per ondersteunde functionaliteit eindproductstandaarden te definiëren. In plaats van de huidige twee wsdl's kom je dan op circa 25 wsdl's in elk een eigen namespace. Daarmee wordt ook bereikt dat in de softwarecatalogus veel duidelijker kan worden aangegeven welke eindproductstandaarden een product ondersteunt.

Alle andere systemen worden gemigreerd door naast de versie die de oude standaard ondersteunt een versie te ontwikkelen die de nieuwe standaard ondersteunt. Na upgrade van de gegevensmagazijnen en het distributiesysteem kan een gemeente dan systeem voor systeem over gaan naar de nieuwe standaard.

Stakeholders

Standaardisatie is een proces waarbij stakeholders in een open sfeer voor elk van de stakeholders acceptabele compromissen over vernieuwingen uit onderhandelen. Het zal zelden voorkomen dat een stakeholder op alle door hem gewenste punten zijn zin krijgt. Dit proces wordt ondersteund door een beheermodel waarin de inbreng van de diverse stakeholders in vernieuwing en onderhoud is geregeld. De organisatie verantwoordelijk voor het beheer - King - heeft hierin een bijzondere verantwoordelijkheid: bewaken dat de diverse stakeholders conform het beheermodel hun belangen kunnen inbrengen en behartigen.

De belangrijkste (groepen) stakeholders zijn:

1. De gemeenten. Hun belang is een applicatielandschap waarbij het dankzij interoperabele gestandaardiseerde koppelvlakken mogelijk is om applicaties te koppelen en desgewenst een applicatie van de ene leverancier te kunnen vervangen door die van een andere leverancier.
2. De beheerders van sectormodellen gebaseerd op StUF. Hun belang is doorgevoerd krijgen van door hen gewijzigde wijzigingen en een zo gering mogelijke impact van voor hen niet nodige wijzigingen.
3. De leveranciers van applicaties die de bestaande standaarden implementeren. Hun belang is zo min mogelijk desinvesteringen c.q. te maken kosten ten gevolge van de overgang naar een nieuwe versie. Daarnaast is standaardisatie niet per se in het belang van bestaande leveranciers, omdat het lock-in kan doorbreken en hun marktpositie kan verzwakken.
4. Nieuwe toetreders die willen aansluiten op systemen van anderen. Hun belang is een zo eenvoudig mogelijke implementatie van de voor hen benodigde koppelingen. De gemeente Den Haag is een belangrijke representant van deze groep stakeholders.
5. King als beheerder van de standaard. Het belang van King is een geslaagde standaard. Een valkuil voor King kan zijn dat organisatorische belangen soms de overhand kunnen krijgen over het bewaken van de belangen van alle stakeholders.

Timing vernieuwing

Operationeel zijn er voor gemeenten geen dwingende redenen om op korte termijn te moeten overgaan naar de nieuwe versie van het RSGB. De BRK is weliswaar niet correct gemodelleerd, maar dit leidt in de praktijk niet tot problemen. De BRP laat een sectormodelconverter bouwen naar bg0310 en is dus ook niet afhankelijk van een nieuwe versie. De NHR en de BAG functioneren op dit moment naar behoren en de WOZ is nog in geen enkele gemeente geïmplementeerd en kan uit de voeten met RSGB 2.0.

Voor zaken ligt dit anders. Zaakgericht werken zou veel baat hebben bij het kunnen gebruiken van de aanvullende Elementen constructie en deze kan pas worden ingevoerd in de volgende versie van het sectormodel Zaken. In principe kan dit losgekoppeld worden van de vernieuwing van StUF en bg0310, omdat zo'n nieuwe versie ook gebaseerd kan worden op de huidige versie van StUF en op

bg0310. Deze loskoppeling lijkt alleen zinnig als de vernieuwing van StUF en bg0310 naar verwachting nog meer dan een jaar gaat duren.

De door Den Haag ingebrachte wensen maken het gebruik van StUF voor nieuwe toetreders eenvoudiger. Hoe eerder dit beschikbaar komt hoe beter.

Daarnaast is er nog behoefte vanuit de nieuwe Omgevingswet. Mij is niet helder hoe sterk hun behoefte is, maar dit kunnen ze het beste zelf aangeven door aan te schuiven in de StUF Regiegroep en daar hun belangen te behartigen.

Vanuit een analyse als de bovenstaande zal een planning van de vernieuwing van de standaarden opgesteld moeten en afgestemd met de diverse stakeholders.